

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XLIV. De Hortis.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

medio: cum quadris interpositis, quæ gramine vestiuntur, de tondo quidem, sed non nimis prope terram Latus universum aræ; ex parte *Conclavij*, occupent spatiosa & speciosa *Porticus*. In quibus singulis *Porticibus* sint in laquearibus tres aut quinque Sphæra concava (Cupulas vocat,) pulchræ, in longitudine positæ, ad æqualem distantiam: Sint quoque fenestræ, ex vitro colorato, ubi pingantur columnæ, imagines omnigenæ, flores, & similia. At latus ex parte *Familie*, simul cum latere tertio è regione *frontis*, cõplectatur *Cameras præsentiales*, & alias usûs ac decoris ordinarij; atque rursus *Cubicula*: Sintque etiam tria ista latera ita extincta, ut exhibeant *edificium* duplex non translucida, sed ex altera tantum parte fenestrata; ut tam matutinis, quam vespertinis temporibus, præsto sint *Camera*, in quas Sol non intret. Accommodentur etiam eo modo, ut habeantur ibi *Cubicula* & *Camera* tam æstivales ad refrigerium, quam hyemales ad frigus arcendum. Invenies non raro *ades* pulchras, sed tamen ita vitro & fenestris repletas, ut vix locum suppeditent, ubi te recipias, aut ad Solem, aut ad frigus, evitandum. Quantum ad Fenestras prominentes, sive arcuatas, eas probo tantquam res commodas: (Urbibus sanè fenestræ ad planum *edificij*, & minime protuberantes, magis conveniunt, propter Uniformitatem structuræ plateas versus: Sunt enim receptus colloquiis opportunus, atque insuper tam Ventum, quam Solem, summoveant; Quod enim alias, per totam fere *Cameram*, pertransisset, vix ultra fenestram penetrabit. Raræ tamen sint hujusmodi fenestræ arcuatae, non ultra quatuor: duæ scilicet ex utroque latere aræ.

Ultra hanc, quam diximus, *Aream*, sit alia interior pars, & amplius diuisa, & altitudinis. *Hortus* per exterius circumcincta, interius autem, *Ambulacris* pulchris arcuatis, usque ad primum *Tabulatum*, circumdata. Pars autem exterior *Solarij* inferioris versus *Hortum*, quatenus ad duo latera, convertatur in *Specum* sive *Cavernam* (*Grottam* moderni vocant) ad umbram & æstivationem; apertam, aut fenestratam tantum ex parte *Hortus*: Sit autem *Caverna* illa solo æqua, non omnino pressa: & eleganti pavimento strata; ad terræ vapores excludendos. Erigatur autem in medio istius aræ *Fons* splendidus: aut Opus aliquod ex Statuis magnificentibus: Pavimentum autem simile sit aræ illi ante dictæ. Hujus aræ *edificia*, ex utroque latere, destinentur *Cameras*, & *Conclavibus* secretioribus: Latus autem transversum, *Porticibus* etiam secretioribus. Curandum verò ut aliqua, tam ex *Cameras* & *Conclavibus*, quam ex *Porticibus*, designentur ad usum infirmorum: si forte *Princeps*, aut quivis è grandioribus, ægotaverit. Habeant autem Portiones singulæ agris destinatæ (ut moderni loquuntur) *Ante-Cameram*, *Cameram* ad *Cubile*, & *Re-Cameram*. Hæc autem, quæ diximus, supra secundum *Solarium* collocentur. At latus transversum *Solarij* inferioris, versus *Hortum* convertatur in *Porticum* speciosam, patentem & columnis fultam. Rursus, supra *Solarium* tertium, ex omnibus tribus lateribus, statuatur *Porticus* elegantes, columnares, & apertæ, ad prospectum & refrigerium *Hortus* excipiendum. Verum ad angulos duos lateris transversi, in *Solario* secundo, accommodentur & ornentur duo splendi-

da & delicata *Conclavia*, (*Cabinetos* moderni vocant pavimento nitente, & auleis sumptuosis instructa, vitro *Crystalino* fenestrata, cum *Cupola* elevante, in medio. Sint autem *Conclavia* illa rebus curiosis omnigenis, & spectatu dignis, repera. In supremis quoque *Porticibus* (si fieri possit) optarem collocari, juxta parietes, in locis diversis, *Foniculos* quosdam aquam emittentes: qui per secretos tubos iterum transeunt. Interior autem pars, in *Solario* superiore, versus *Aream*, formetur in *porticus* & *Ambulacra*, bene munita & obducta, ad usum convalescentium. Atque hæcenus de *Modulo Palatii* ipsius: Nam de *Balneis*, & piscinis, non loquor. Superest tamen, ut antequam ad frontem ædium pervenias, collocentur aræ tres: *Area* viridis, gramine vestita, cum pariete in circuitu, & juxta parietem arboribus, ordine positis, sata: *area* altera, ejusdem amplitudinis, sed in pariete cuius sint *curricula* extractæ, aut simile quid ejusmodi elegantia: *area* item tertia, quæ cum fronte ipsa *ædium*, quadrangulum constituat; quam *edificio* certe aliquo circumdatam nolo; neque rursus nudis parietibus cinctam: sed *Ambulacris* supra columnas, non arcus, erectis: in summitate vero plumbo, vel lapide quadrato, coopertis, munitis, clausam. Quatenus verò ad *edificia* omnia, quæ usibus familiaribus inserviunt, summoveantur illa, ad aliquam distantiam, à *Palatio* ipso; ita tamen, ut interponantur *Porticus* humiliores, & oblectæ: intra quas ad *Palatium* transire possis.

XLIV.

DE HORTIS.

Deus ipse primus plantavit *Hortum*. Atque revera, inter solatia humana, illud *horti* est purissimum. Etenim spiritus hominum maxime reficit & oblectat: quo sine, & *edificia* & *Palatia*, manus tantum sunt opera, nec sapiunt Naturam. Quinetiam notabis, *Secula* cum proficiunt in cultura & magnificentia, citius pervenire ad *edificiorum* pulchritudinem, quam ad *hortorum* elegantiam & antenitatem: quasi elegantia illa *Hortorum* esse res perfectior.

Statuo, in *hortis* *Regalibus* assignari oportere *Hortos* pro singulis anni mensibus: in quibus, separatim, Plantæ, quæ illo Mense florent & vigent, producantur. Pro *Decembri*, *Januario*, & sine *Novembri*, eligendæ sunt Plantæ, quæ per totam *Hyemen* virelunt: Quales sunt, *Aquitolia*, *Hedera*, *Laurus*, *Juniperus*, *Cupressus*, *Taxus*, *Buxus*, *Pinus*, *Abies*, *Rosmarinus*, *Lavendula*, *Pervinca*, flore albo, purpureo, & cœruleo; *Chamaedris*, *Irides* quoad folia, *Aurantia*, *Limones*, & *Myrtus*, si *Calidariis* conserventur; & *Amaracus* juxta parietem & versus Solem satas. Sequuntur pro fine *Januarii*, & *Februarii*, *Arbustum* *Chamaelea* Germanicæ sive *Mezereonis*, quæ eo tempore floret; *Crocus* vernus, flore luteo, & glaucoco; *Primula* *Veris*, *Anemones*, *Tulipa* præcox, *Hyacinthus* *Orientalis*, *Chamaeris*, *Fritellaria*. Pro *Martio*: Omne genus *Violarum*, præcipue *Purpureæ* simplici flore, quæ sunt præcoccissimæ; *Pseudonarcissus* luteus, *Bellis*, *Amygdalus*, quæ tunc floret; *Malus* *Perfica*, & *Cornus*, quæ etiam tunc florent; *Rubus* odoratus. Pro *Aprili*: *Viola* flore albo multiplice, *Parietaria* lutea, *Leuco-*

Leucoium, Herba paralyfis; Irides, & Lilia omnigena; Flores Roris marini, Tulipa Pæonia, flore multiplice; Narcissus verus, Periclymenum Sabaudicum; Cerasus, & Pirus, & Prunus diversi generis in flore; Acanthus, quæ tum folia emittit; Arbor Lelac. Pro *Majo* & *Junio* Camariophyllus omnium generum, præcipue virgineus; Omne genus Rosarum. Moschata sola excepta, quæ ferius floret; Periclymenum commune, Fraga, Buglossum, Columbina; Flos Africanus, simplex, & multiplex; Cerasus quæ tum fructum profert; Ribes; Ficus in fructu; Bacca Rubi Idæi; Vitis flores; Lavendula florens; Satyrium hortense flore albo, Herba Muscaria, Liliium Convallium, Malus florens, Flos Cyaneus. Pro *Julio*: Cariophyllata omnium generum; Rosa Moschata, Tilia florens; Pira, & Poma & Pruna, præcocia. Pro *Augusto*: Pruna omnium generum, Pira, Mala Armeniaca, Bacca Oxyacanthæ, Nucleus Avellanæ, Melones Moschatellini, & omnigeni Coloris Delphinium, sive Consolida Regalis. Pro *Septembri*: Uvæ, Poma, Papaver variorum colorum, Mala Persica, Melo-cotonea. Nectarinæ, Corna, Pira hyemalia, Cydonea. Pro *Octobri*, & principio *Novembris*: Sorba, Mespila, Pruna sylvestria, Rosa seræ, Malvæ arborecentes flore roseo, & similia. Hæc vero, quas enumeravimus, Plantæ, *Climati Londinensi* conveniunt. Sed hoc volo, ut sit alicubi quasi Ver perpetuum, prout fert loci conditio.

Quoniam autem odor *Florum*, spirans in aëre, (ubi undulat more modulationis *Musicæ*,) gratior multo est, quam si eos decerpas manu: ideo nihil magis confert, ad delectationem illam, quæ ex odore *Florum* percipitur, quam nosse eos *Flores* & *Plantas*, quæ adhuc crescentes, nec avulsæ maxime emittunt auras suas, & aërem *Odore* perfundunt. Rosæ tam pallidæ, quam rubræ, tum crescent, *Odoris* sui sunt tenaces, nec aërem tingunt; adeo ut juxta sepe eorum ambulans, nihil *Odoris* percipias, etiamsi hoc experiaris tempore roris matutini. Laurus icidem dum crescit, *Odoris* parum emittit: neque etiam Rosmarinus, aut Amaraeus. Id, quo dante omnia suavissimo *Odore* aërem (crescens) imbuit, est Viola; præcipue alba, flore multiplici: quæ bis quotannis floret; medio *Aprilis*, & sub finem *Augusti*. Ei proximè accedit Rosa Moschata: tum folia Fragariæ marcescentis, quæ *halitum* emittunt plane *cardiacum*: Tum flores Vitis, qui apparent in racemis noviter protrusis, ad instar pulveris, qualis est, in caule Plantaginis. Tum Rubus odoratus: Tum Parietaria lutea, quæ gratissimum edit *Odorem*, lata juxta fenestras Conclavis, aut Cubiculi in imo Solario siti: Tum Cariophyllata, tam minores, quam majores: Tum flores Tiliæ: Tum Periclymeni flores, eminus locati: Tum flores Lavendulæ. De floribus Fabæ non loquor, quoniam campestris sunt. At ea, quæ aërem jucundissimo *Odore* perfundunt, sed non nisi calcata, aut contusa, sunt tria: Pimpinella, Serpillum, & Mentha Aquatica. Itaq; Ambulacra integra his sunt conferenda, ut *Odorem* eorum calcando exprimas.

Horti Contentum (loquor autem de *Hortis Regiis*: sicut feci de *Edificiis*) haud minus triginta jugerum esse debet: Atque illud in tres partes dividi convenit: *Graminetum* in introitu: *Frutice-*

tum sive *Eremum* in exitu: Et *Hortum præcipuum* in medio: Præter *Ambulacra* utrinque ad latera. Mihi quidem placet, quatuor jugera *Gramineti* assignari; Sex *Fruticeto*: Bis quatuor ad *Ambulacra* ad latera; Et *Hortum præcipuum* duodecim. Oblectamentum ex *Gramineto* duplex est: Primum quidem oculis, quibus nihil jucundius est, quam gramen subinde tonsum, & virescens: Alterum, quoniam in medio orbita purganda est, quæ iri possit versus frontispicium *Sæpis magnificæ*, quæ *Hortum præcipuum* includat. At quoniam orbita ista longa erit, neque in magnis ardoribus, anni, aut diei, umbra *Horti* emenda est, ambulatione per *Graminetum*, exposito Sole; ideo *Ambulacra* oblectata, duodecim pedes alta, ex opere lignario, utrinque ad latera *Gramineto* extruenda sunt, per quæ *Hortum* introire possis, in umbra continua. Quantum autem ad *Schemata*, & *Figuras*, ex varii coloris terra distinctas, quæ subjacent fenestris *Edificij*, nuxæ plane sunt. Sæpius videas in placitis talia. Figura quadrata *Hortu* optime convenit; quæ undiq; sepi pulcherrima & arcuata claudi oportet. Arcus extollantur supra Columnas ex opere lignario, pedes decem alti, lati sex: Spatia autem inter columnas, eisdem dimensionis sunt cum latitudine Arcus. Supra arcus sit Sepes continuata, pedes quatuor alta: ex opere itidem lignario: & hanc supra, sit Turricula in summitate arcus cujusque extructa, cujus interior capacitas sufficiat avicularum cavæ excipiendæ. Et supra interstitia arcuum collocentur aliæ aliquæ figuræ inauratæ, continentes lamellas vitri colorati, quibus varie ludant radii Solares. Hanc autem Sepem intelligo supra aggerem, haud præcipitem quidem sed mediocriter declivem, sex pedes altum, totum floribus consitum, erigendam esse. Intelligo etiam, ut hæc quadra *Horti*, non totam Soli latitudinem occupet, sed satis spatii, variis *Ambulacris* conficiendis, utrinque ad latera relinquat: in quæ, oblectata illa *Gramineto* *Ambulacra*, de quibus diximus, deducant. Verum ad introitum & exitum *Horti*, hujusmodi *Ambulacra* cum sepiibus omnino omnimittenda sunt: in introitu quidem, ne conspectum *amæna* illius sepi, à *Gramineto* impediatur: in exitu autem, ne prospectum *Fruticeti* per arcus incipiat.

Dispositionem soli intra claustrum *Sæpis*, variandam ad placitum relinquo: Hoc interim moneo, ut, quæcunque ea tandem sit, nimis curiosa & operosa ne sit. *Imagines* excisæ ex Junipero, vel alia materia hortensi, non præbo: Puerilia sunt ista. Humiles speculæ rotundæ, instar simbriarum, cum Pyramidibus parvulis, placent. Columnas etiam, & Pyramides altas, ex opere lignario, in aliquibus locis sparsas, sepiibus vestitas, recipio. *Ambulacra* ampla & spatiosa esse volo: *Ambulacra* angustiora & oblectiora ad latera summovenda sunt, neutiquam vero Pomærio *Horti* præcipui collocanda. Consulere etiam, ut in medio *Horti* sit *Monticellus* pulcher, cum tribus ascensibus ordinibus, & tribus *Ambulacris*, ejus latitudinis, ut quatuor una ambulare possint. Et hæc insuper *Ambulacra* perfecte circularia esse suadeo; absq; figuris Propugnaculorum. Altitudo autem *Monticelli* triginta pedum esto: Atq; in vertice, *Domicellus* elegans extruatur, cum Caminis venuste ordinatis, & absque multo vitro.

Fontes quod attinet, magno sunt illi ornameto, & refrigerio: sed *Stagna*, & *Piscinae*, exulent: *Hortum* enim insalubrem reddunt, & scatentem muscis, ranis, & similibus. *Fontes* duorum generum intelligo: Unum qui aquam salientem verset, & dispergat, cum crateribus suis; Alterum nitidum aquae receptaculum, quadratum, pedum triginta vel quadraginta, illime, sine ceno, aut piscibus. Quoad primū, *Imagines* inauratae, aut marmoreae, quae in usu sunt, ornameto esse recte possunt. Sed in eo genere cardo rei est, ita aquam regere, ut perpetuo fluat; nec consistat, aut in cratere, aut in cisterna; ita ut quiete non sit decolor, versa aut inviridem, aut rubrum, aut huiusmodi: neque muscum colligat, aut putredinem. Etiam manu purganda est quotidie, ut maneat limpida. Idem, gradus aliqui ascensus ad *Fontem*, & *Pavimentum* circa eum elegans, decori sunt. Illud alterum *Fontis* genus, quod *Balneum* sive *Lavacrum* dici potest, multum ornatus, & curiositatis, recipere potest: quibus non immoramur. Veluti, Ut fundum sit *imagibus* decoratum latera quoque; simul hinc inde vitro variorum colorum, & huiusmodi corporibus politis, & radiandibus, splendens, circumdatum etiam clausura humilium statuarum. Sed maximum est illud, cuius, in priore genere *Fontium*, mentionem fecimus: Nimirum, ut aqua sit in perpetuo motu; aqua scilicet, quae balneo superior sit nutrita, per canales venusto induta, & rursus, per tubos subter terram aequalis dimensionis, ne aqua diutius consistat,educta. Verum quoad curiosas inventiones, arcuandi aquas sine earum effusione: & eas effingendi in varias formas, (plumarum, poculorum vitreorum, conopeorum, campanarum, & similibus;) etiam rupes artificiosas, & huiusmodi. Sunt illa quidem spectatu jucunda, sed nihil ad salubritatem, aut suavitatem.

Fruticetum autem, quod tertiam totius *Horti* partem posuimus, velim ut ad similitudinem naturalis *Deserti* prope accedat. Arborea in illo plantari nolo, nisi quod in aliquibus locis erigi praecipio, arborum series, quae in vertice *Ambulacra* contineat, ramis arborum cooperta, cum fenestris. Subjaceat autem pars soli, floribus odoris suavis abunde confita, qui auras in superius exhalat; alias *Fruticetum* apertum esse sine arboribus velim. Dumeta tamen spargi placet; ex Rubo odorato, Periclymeno, & Vite sylvestri: Terram autem ubique confitam volo, Violis. Fragis praecipue, & Primulis Veris. Haec enim plantae jucundum spirant *Odorem*. & in umbra feliciter crescunt. *Dumeta* autem & *Ambulacra* super arborea, spargi volumus ad placitum, non ordine aliquo collocari. Probo etiam cumulos parvos, instar eorum quos talpa erigunt, (quales in Ericetis campestribus esse solent,) alios Serpillo, Caryophyllatis minoribus alios, alios Chamædri, quae florem praebet pulchrum. alios Pervinca, alios violis, Fragis alios, Floribus Paralytis alios, Bellidibus alios, alios Rosis rubris, alios Liliis convallium, alios Armeriis rubris, alios Helleboro flore purpureo, & Floribus, similibus, suavis & bellis, confitos. Pars etiam cumulorum habeat in vertice Frutices. Ea sunt: Rosa, Juniperus, Aquifolia, Oxyacantha, (Sed haec rarior propter Odoris gravitatem floret.) Ribesium baccis rubris; Uva crispa, Rosmarinus, Laurus, Rubus odoratus, & id genus aliae: Fru-

tices autem ferro refecandae, ne deformiter excrescant.

Jam Solum utrinque ad altera, in *Ambulacra privata*, pro quavis diei parte umbrosa distribuendum est. Ex iis etiam quaedam à ventis asperioribus ita munienda sunt, ut in iis spatium possit quis, tanquam in porticu. Quinetiam, ob eandem causam, videlicet ut venti arceantur, ad exitus claudenda sunt. Et haec clausa *Ambulacra* praecipue fabulo subternanda sunt, absque gramine, ne in udo ambulatio sit. In plerisque horum *Ambulacrorum*, arborea fructifera omnigenae collocandae sunt, tam ad parietes externos, quam in ordinibus interioribus. Et hoc in genere observari debet, ut terra elevata, in qua arborea fructifera plantantur, sit lata, humilis & molliter ascendens: & floribus suavis confita, sed raris, ne succo defraudent arborea. Ad exitus Soli lateralis utrinque monticellos fieri probo, ad talem altitudinem parietis exterioris, ut in monticello stanti, in agros pateat prospectus.

Rursus, quoad *Hortum* praecipuum, non negarem, in eo confici debere *Ambulacra* quaedam, eaque minime angusta, arboribus fructiferis utrinque confita. Quin & arborea aliqua arborum fructiferarum prope confitarum: & Umbracula artificiosa & bella, cum sedibus ordine eleganter locata. Verum hac nullo modo nimis confertim: Relinquendus est enim *Hortus* praecipuus apertior, & aere perflabilis & liber. Utram enim quaeras velim in *Ambulacris* lateralibus, ubi in ardoribus anni, vel diei, ambules. *Hortus* siquidem praecipuus comparatus est in temperatione anni partes; vernas, & autumnales: aestate autem, ad matutina & vespertina tempora, aut etiam ad dies nubiliferos.

Aviaria non probo, nisi tanta sint amplitudinis, ut cespites gramine subterni queant: fruticibus etiam & arbusculis vivis conferantur, ut aves liberius volitent, & se per diversa oblectare & componere possint: utque nulla in area aviarii conspiciatur spurcicies.

Quantum vero ad *Ambulacra* in *clivis*, & variis ascendentibus amoenis conficienda, illa Naturae dona sunt, nec ubique extrui possunt: Nos autem ea posuimus, quae omni loco conveniunt.

Horti itaque *Regii* figuram jam delineavimus, parim praecipuum partim modulo generali, sed minime accurato. Et hac in re sumptibus minime pepercimus. Sed ad *Principes* id nihil est, qui, ut nunc sit, plerumque *Hortulanos* consulunt: atque haud minore sumptu, varia, parum cum iudicio, componunt: addentes etiam quandoque statuas, & alia ad magnificentiam, & pompam: sed ad genuinam *Hortorum* voluptatem, & amoenitatem, nihil conducentia.

XLV.

DE OFFICIO JUDICIS.

Generaliter, melius est, per Verba *negotari*, quam per Literas; & per Intercessionem personae tertiae, quam per se ipsam. Literae utiles sunt cum quis, per Literas itidem, responsum elicere desiderat; vel ubi sua, interfit, Exemplaria Literarum quas scripsit, producere, & monstrare: denique, ubi metuere quis merito possit, ne sermo interruptatur, aut per portiones audiatur. Contra viva voce tractare praestat, cum facies hominis reverentiam incessura sit: ut sit plerumque in colloquio cum